

ŞÜPHELİ VE MAĞDUR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

A Research on the Suspect and the Victim

Leyla Çakıcı GERÇEK*

Özet

Suç ile ilgili çalışmalarda katkı sağlayabilecek yeni verilere ulaşabilmek amacı ile şüpheli ve mağdurla ilgili bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın amacı şüpheli ve mağdurun demografik özelliklerinin belirlenmesidir. Şüpheli ve mağdura ait bilgilere dayanarak şüpheli ve mağdur profillerinin elde edilmesi, suçun işlenmesinin önlenmesi ve özellikle mağduriyetten korunma yollarının belirlenmesinde yararlanılacak bir kaynak olabilecektir.

Bu amaçla Zonguldak'ın Alaplı ilçesinde, İlçe Emniyet Müdürlüğünde tutulmuş olan beş yıllık (2000-2005) vukuat raporları incelenmiştir. Beş yıllık sürede ilçede meydana gelen 1071 adet adli olayla ilgili kayıtlardan, şüpheli ve mağdurun yaşı, cinsiyeti, medeni hali ve eğitim düzeyleri ile ilgili bilgiler tespit edilmiştir. Elde edilen veriler istatistiksel açıdan değerlendirilmiştir.

Şüpheli ve mağdurla ilgili literatür araştırması yapılmış bu konuda yapılan benzer çalışmalar araştırılmıştır. Yaptığımız çalışma sonucunda, şüpheli ve mağdura ait profilin aynı olduğu ve bu profili 20 ile 40 yaş arasında, ilkokul mezunu ve evli erkeklerin oluşturduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şüpheli, Mağdur, Yaş, Cinsiyet, Medeni Durum, Eğitim Düzeyi.

Abstract

A research has been made on the concepts of the suspect and the victim in order to reach new data that can make contributions to the works on crime. The purpose of the research is to determine

* Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Alaplı Meslek Yüksek Okulu Öğretim Üyesi,
(alyelus@yahoo.com).

the demographical characteristics of the suspect and the victim. It will be a resource that can be consulted in order to obtain the profiles of the suspects and the victims depending on the information about them, to prevent the crime from happening at the first place, and especially determining the defence methods from being the victim.

For this purpose, the case reports held by the district security office in the Alaplı district of Zonguldak for five years (2000-2005) have been examined. From the reports about 1071 forensic incidents that's happened in the district during these five years, information about the age, sex and marital status of the victim and the suspect have been obtained. The data gained have been evaluated statistically.

The literature research on the suspect and the victim has been made with the investigation on similar works as well. The results of this work have shown us that the profile for the suspect and the victim is the same and is the age of 20 to 40, primary school graduate and married men.

Key Words: Suspect, Victim, Age, Sex, Marital Status, Education Level.

Giriş

Şüpheli ve mağdurun demografik özelliklerinin belirginleşmesini sağlayacak bilgiler, suç ile ilgilenen tüm bilim alanlarında çeşitli açılardan yararlanılacak önemli bir kaynak oluşturur. Bu makalede, özellikle suçun önlenmesi çalışmalarında yararlanılacağı düşüncesi ile şüpheli ve mağdurun demografik özelliklerinin tespiti hedeflenmiştir.

Mağduriyetin önlenmesi için yapılacak çalışmalarda, mağdura ilişkin bilgiler, önemli bir kaynaktır. Mağdurların; medeni durumunun, cinsiyetinin, yaşının ve eğitim düzeyinin belirlenmesi ile en fazla mağduriyete uğrayan kişilere ait ortak özellikler tespit edilebilir.

Zonguldak ilinin Alaplı ilçesi Emniyet Müdürlüğü yetki çevresi içinde, beş yılda (2000 ilâ 2005 yılları arasında) meydana gelen 1071 adli olaya ilişkin Polis Merkezi Amirliğince tutulmuş olan vukuat raporları incelenerek, bu olaylara karışan mağdur ve şüphelilere ait bilgiler tespit edilmiştir. 2000 yılında 221, 2001 yılında 271, 2002 yılında 238, 2003 yılında 202 ve 2004 yılında 139 adet adli olay kaydı tutulmuştur. Bu kayıtlardan mağdur ve şüphelilerin yaşı, medeni durumu, cinsiyeti ve eğitim düzeyi tespit edilerek, bunlara ait bilgiler istatistiksel olarak değerlendirilmiştir.

Bir suç işlendiğinde ilk akla gelen, fail ve mağdurdur. İşlenen bir suçtan kaç kişi zarar görürse görsün, failin cezalandırılması amacıyla kurulan hukuki ilişkinin taraflarını esas olarak devlet ve fail oluşturmaktadır. Ceza yargılamasının temel amacı failin cezalandırılması olarak ortaya çıkar. Dolayısıyla sadece hukuki açıdan baktığımızda “suç olgusunun” tarafları olarak suçlu ve devleti görmekteyiz. “Suç olgusundan “malen sorumlu kişilerle”, “suçtan zarar gören kişi” ise asıl ilişkinin dışında, ikinci derecede ayrı bir ilişkiyi oluşturmaktadır” (Özek, 1984:14).

Fail ve mağdur kavramları ve bunlar arasındaki ilişki sadece ceza hukukunun değil, pek çok bilim dalının inceleme alanına girer. Ceza hukuku bu kavramları normatif açıdan ele alırken, kriminoloji bu kavramları “sebeup sonuç ilişkisi açısından”, deneysel yöntemlerle ele alır (Artuk vd., 2002:39). Suç ve suçluyu çeşitli açılardan inceleyen psikoloji ve sosyoloji bilim dallarında da bu kavramların yer aldığını görebiliriz. Özellikle mağdur kavramı artık o kadar önemli bir yere gelmiştir ki sadece mağduru ele alan ve viktimoloji olarak isimlendirilen bir bilim dalı oluşmuştur. Önceleri kriminolojinin bir dalı olarak düşünülen viktimoloji, artık bağımsız bir bilim dalı olarak kabul edilmektedir. Kriminoloji özellikle suçlu kişiyi çeşitli yönleriyle incelerken, viktimoloji mağdura yönelik incelemeleri içerir. Her iki bilim dalında da amaç, hem suçluyu suça iten nedenleri hem de suçluya ilişkin her türlü koşulları incelemektir. Mağdur “psikolojik, sosyal ve hukuksal boyutlar arasındaki ilişkiler” açısından incelenerek, mağduriyetin önlenmesi yolları araştırılacak ve suçun oluşmasının önüne geçilebilecektir (Sokullu, 1999a:29; Sokullu, 1999b:22).

İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin internet sayfasında açıkladığı, Uluslararası Suç Mağduru Araştırması (ICVS) 2005 sonuçlarına göre, vatandaşların % 60'ının sokakta kendilerini güvende hissetmedikleri yani suç korkusuna sahip olduğu, Avrupa ülkelerinde 2000 yılı verileri açısından bu oranın % 30 olduğu belirtilmektedir. Suç korkusunun bu kadar yüksek bir oranda olması bile günümüzde mağduriyet kavramının ne kadar önemli olduğunu, mağduriyetin önlenmesi ve suç mağdurlarının korunmasının gerekliliğini göstermektedir.

1.Kavramsal Çerçeve

1.1.Şüpheli

Kanunda suç olarak tanımlanan hareketi kusurlu olarak gerçekleştiren kişi ile devlet arasında doğan ilişkide, suç sayılan hareketi yapan kişi fail adını alır. Devlet ise suçun işlenmesi ile menfaati ihlal edilen kişi ya da kişiler ile birlikte mağdur sıfatını alır (Demirbaş, 2002:405). Demirbaş, “suçun işlenmesi ile kurulan ceza ilişkisinin” taraflarından faili aktif taraf, mağdur devleti ise pasif taraf olarak adlandırmıştır (Demirbaş, 2002:406).

Suç faili ile sanık aynı anlamda kullanılan kavramlar değildir. Ancak, bazen sanık yerine bazen de suçlu yerine kullanıldığı görülmektedir (Öztürk vd., 2004:300). Fail işleyen, bir fiili yapan kişidir (Özcan, 1980:211).

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 1 Haziran 2005 yılında yürürlüğe girmeden önce, şüpheli ve sanık kavramları doktrinde şu şekilde tanımlanmıştır:

Yenisey’e göre “şüphelinin belli bir kişi hakkında hazırlık soruşturması başlatılmasına yetecek oranda kuvvetlenmesi ile” **şüpheli** kavramı ortaya çıkar (Kunter ve Yenisey, 2004:407). Herhangi bir araştırma işleminin başlatılması şüpheli kavramının varlığı için yeterli iken, sanık statüsüne geçilebilmesi için o kişiye somut olaylara dayanarak suç isnadında bulunulması gerekir. Sanık sıfatının kullanılabilmesi için kişinin aleyhinde bir ceza davasının açılmış olması veya kişiye suç yükleyen bir hukuki işlemin yapılmış olması gerekir. Kişi, ceza davasının açılması veya suç yükleyen bir hukuki işlemin yapılması ile birlikte artık sanık adını alır (Demirbaş, 2002:405).

Doktrinde şüphelinin sanık sıfatına hangi anda girdiği konusunda farklı görüşler vardır. Kamu davasının açılması ile sanık sıfatının başladığını herkes kabul etmektedir. Ancak, kamu davasının açılmasından önce şüphelinin hangi durumlarda sanık statüsüne geçmiş olacağı konusunda farklılıklar vardır. Öztürk, bu farklı görüşleri özetleyerek, kamu davası açılmadan önce somut nedenlere dayanarak “kovuşturma makamlarının gözünde belli bir kişi üzerinde şüphelinin yoğunlaştığı anı sanıklığın başladığı an olarak” kabul ettiklerini ifade etmiştir (Öztürk, 1991:7, 11). Biz de sanık statüsünün ne kadar erken başlarsa o kadar çok sanığın kendisine sağlanan haklardan yararlanmasının söz konusu olacağını düşünen Öztürk’ün bu görüşüne katılıyoruz. Doktrindeki görüşler incelendiğinde, genellikle kamu

davasından önce şüpheliye suç yükleyen önemli hareketler gerçekleştiğinde sanık sıfatının başladığının kabul edildiği görülmüştür.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda **şüpheli**, “*soruşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kişi*” olarak, sanık ise “*kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan*” kişi olarak tanımlanmıştır. Aynı Yasa'ya göre kovuşturma iddianamenin kabulü ile başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen süreyi ifade etmektedir. Yasa, bu tanımları ile doktrinde çoğunlukla daha geniş kabul edilen sanıklık statüsünü başlangıç açısından daraltmıştır. Ancak hükmün kesinleşmesine kadar sanığın varlığını kabul ederek, sanıklık statüsünün sona erişini yönünden uzatmıştır. Yurtcan, iddianamenin kabulüne kadar suçlanan kişinin sanık sıfatını almasını engelleyecek şekilde gerçekleştirilen yasal düzenlemeyi, ceza yargılamasının temel ilkeleri açısından doğru bulmamaktadır (Yurtcan, 2005:141,142). Bu düzenlemenin Yasa'nın diğer hükümleri ile de çeliştiğini ifade etmiştir. Örneğin, bir kişi hazırlık soruşturmasında tutuklandığında sanık statüsüne girememekte, ancak son soruşturmada tutuklanırsa sanık sıfatını almaktadır. Oysa hazırlık soruşturmasında şüpheli tutuklandığına göre onun hakkında kuvvetli suç şüphesi bulunmaktadır. Hakkında kuvvetli suç şüphesi bulunan kişi de artık şüpheli statüsünden çıkmaktadır (Yurtcan, 2005:142).

Şüpheliden bir önceki aşamada ise tahmin edilen basit şüpheye dayanarak “**suç işlediği tahmin edilen kişi**”den bahsedilmektedir. “Suç işlediği tahmin edilen kişi” ya da kişilerin varlığı hazırlık soruşturmasının başlatılması için yeterli değildir. Bu aşamada, arama gibi çeşitli koruma tedbirlerine başvurulabilir (Kunter ve Yenisey, 2004:404, 406-408).

Kunter ve Yenisey haklı olarak, sanığın mahkûmiyet kararının kesinleşmesine kadar ona “suçlu” denilemeyeceğini ifade etmiştir. Mahkeme kararı ile suçlu olduğu kesinleşmiş ise o kişiye hükümlü, mahkûm denilebileceği gibi suçlu da denilebilir (2004:413). Burada da hükümlü ile suçlu arasında bir ayırım yapmakta yarar vardır. Tosun'un bizim de katıldığımız görüşüne göre, mahkûmiyete ilişkin mahkeme kararı verildikten sonra kişiye hükümlü denilebilir ancak mahkeme kararı kesinleşinceye kadar suçlu denemez (1984:627). Yurtcan, kanun yoluna başvurulsa bile sanık sıfatının mahkeme kararı ile sona ereceğini belirtmiştir (2005:147).

1.2.Mağdur

Ceza Hukuku alanında son yıllarda yaşanan değişim içerisinde, mağdur kavramının ön plana çıkması, mağdurun korunması ve uğradığı zararların giderilmesi açısından önemli gelişmelerin yaşanmasına sebep olmuştur.

Klasik ceza yargılamasının amacı failin cezalandırılması üzerine odaklanmıştı. Bu amaç çerçevesinde devlet ile suçlu arasında kurulan hukuki ilişkide esas hedef, failin cezalandırılmasıydı. Suç olgusunun iki tarafından birisini oluşturan mağdur ise bu ilişkide neredeyse tamamen unutulmuştu. "*Suçtu toplumsal bir olgu ve bütün içinde ele alan*" kriminoloji biliminin büyük katkısı ile mağdur, bu suç olgusu içindeki yerini almaya başlamıştır (Özek, 1984:13-15).

Kanunun suç olarak tanımladığı davranışın gerçekleştirilmesi ile bir zarara uğratan veya tehlikeye maruz bırakılan hakkın veya bir menfaatin sahibi olan kişi, suç mağduru olarak tanımlanır. Suç mağduru kavramı çoğunlukla "suçtan zarar gören kimse" ile aynı kişiyi ifade etmekle beraber, bazı suçlarda farklı kişileri ifade etmesi de söz konusu olabilmektedir. Adam öldürme suçu örneğinde olduğu gibi bazı suçlarda, suçun mağduru ile suçtan zarar görenler farklı kişiler olabilir. "*Suçtan zarar gören kişi sadece hukuki ilişkinin*" tarafı olmasına rağmen, suçun mağduru ceza hukukundan doğan ilişkinin tarafıdır (Demirbaş, 2002:462).

Suçlu kavramında olduğu gibi, mağdur da ancak yaşayan bir kişi veya tüzel kişi olabilir. Tüzel kişiliği olmayan toplulukları da mağdur kabul eden düzenlemeler vardır (Dönmezer, 2003:254, 255).

Suç sayılan davranışın yapılması ile sadece mağdur olarak tanımladığımız, suç sayılan hareketin ihlâl ettiği menfaatin sahibi zarar görmez. Her suçta devlet de koyduğu kuralların ve düzenin bozulması nedeni ile zarar görmektedir. Dolayısıyla her suçta devlet mağdur sayılmaktadır. Doktrinde, failin yöneldiği belirli bir mağdurun olmadığı, mağdursuz suç kavramından bahsedilmektedir. Bu tür suçlarda mağdurun bulunamaması söz konusu değildir. Suç mağdurunun belirli bir kişi olarak ortaya çıkmadığı mağdursuz suçlara örnek olarak fahişelik, müstehcenlik ve uyuşturucu madde ticareti sayılabilir. (Özek'ten akt. Sokullu, 1999:80) "*Kamuya karşı işlenen suçlar, takibi şikayete bağlı suçlar ve karşılıklı rıza ile gerçekleştirilen suçlar*" ve mağduru belirli bir kişi olmayan veya mağdurun tam olarak belirlenemediği çok sayıda kişi tarafından gerçekleştirilmiş suçlar da yine mağdursuz suç örnekleri arasında sayılmıştır (Clerkson'dan akt. Geleri, 2004:56).

Suçun konusu ile mağdur bazı suçlarda aynı kişi olabilmesine rağmen, çoğunlukla birbirinden farklı olduğu görülür (Demirbaş, 2002:462). Suçla ihlâl edilen hak ve yararın sahibi ile suçun konusunu oluşturan kişi aynı olabileceği gibi, farklı kişiler de olabilir (Dönmezer ve Erman, 1981:454).

Suç mağdurlarının korunması, suçluların yeniden topluma kazandırılması, suçun işlenmesinin önlenmesi ve adaletin sağlanması ceza adalet sisteminin en önemli amaçları arasındadır (Jahic, 2005:168). Ceza muhakemesinin zamanla değişen ve gelişen amacının içinde “sanığın korunması” aşaması da yerini almıştır (Centel ve Zafer, 2003:5). Bu amaca paralel olarak hukukumuzda son yıllarda yapılan yasal değişikliklerle şüpheli ve sanığın haklarını koruyan önemli düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen, mağdura yönelik yasal düzenlemelerde paralel bir gelişme olmamıştır. Ceza Kanunu’nda mağdurun uğradığı zararın fail tarafından karşılanmasını öngören çeşitli düzenlemeler yer almaktadır. Ancak bu düzenlemelerin yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Aslında mağdurun uğradığı zararın tamamen giderilmesi asla söz konusu olamaz. Bu nedenle en ideali, suçun oluşmasını önleyerek mağduriyetin önüne geçilmesidir.

Gelişmiş ülkelerin çoğunda mağduru koruyucu farklı sistemler oluşturulmuştur. Özellikle mağduriyetin giderilmesi açısından ödenecek tazminatın, devlet tarafından karşılanması sistemi yaygınlaşmaktadır (Demirbaş, 2002:463). Bir suç işlendiğinde failin ıslah edilerek topluma kazandırılması kadar, mağdurun da suçtan dolayı her yönden uğradığı zararlarının giderilmesi ve onun da yeniden topluma kazandırılmasının üzerinde durulmalıdır (Doğru, 2003:115). Sokullu, mağdur haklarının korunması açısından öncelikle yapılması gereken iki olayı; “Mağdurları Koruma Yasası”nın çıkarılması ile Bakanlık bünyesinde bir “Suç Mağdurları Bürosu”nun kurulması, olarak belirtmiştir (2000:710). Erem, Danışman ve Artuk da bu konuda karşılaştırmalı hukukta gözlenen gelişmelerin ülkemizde yaşanmadığını, yapılacak çalışmalar arasında özellikle “genel bütçenin dışında özel bir fon tesisi” kurulması gereğini vurgulamıştır (Erem vd., 1997:891). Biz de bu önerilere katılmakla beraber öncelikle, suçtan mağdur olmuş kişinin, bir de hukuken hakkını ararken yeni mağduriyetlerle karşılaşmaması için gereken acil düzenlemelerin yapılması gerektiği görüşündeyiz.

2. Gereç ve Yöntem

Zonguldak ilinin Alaplı ilçesinde beş yıl içinde (2000 ile 2005 yılları arasında) meydana gelen 1071 adet olaya ilişkin Polis Merkezi Amirliğince tutulmuş olan vukuat rapor kayıtları incelenerek, bu olaylara karışan mağdur ve şüphelilere ait bilgiler tespit edilmiştir. 2000 yılında 221, 2001 yılında 271, 2002 yılında 238, 2003 yılında 202 ve 2004 yılında 139 adet adli olay kaydı tutulmuştur. Bu kayıtlardan mağdur ve şüphelilerin yaşı, medeni durumu, cinsiyeti ve eğitim düzeyi tespit edilerek, bu bilgiler yüzdeler olarak hesaplanmış ve elde edilen sonuçlar grafiklerle gösterilerek değerlendirilmiştir.

Her olay için tutulan vukuat raporlarında, şüpheli ve mağdura ait aradığımız tüm bilgilere ulaşamamıştır. Bu nedenle eksik bilgiler göz ardı edilerek değerlendirmeler yapılmıştır.

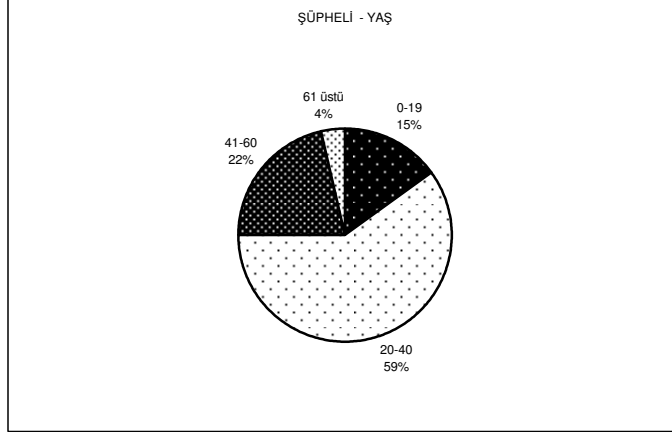
Mağdur ve şüpheli ile ilgili literatür araştırması yapılmış, elde edilen bilgi ve yorumlar bu çalışmada toplanmıştır.

3. Bulgular

3.1. Şüphelinin Yaş Yönünden Değerlendirilmesi

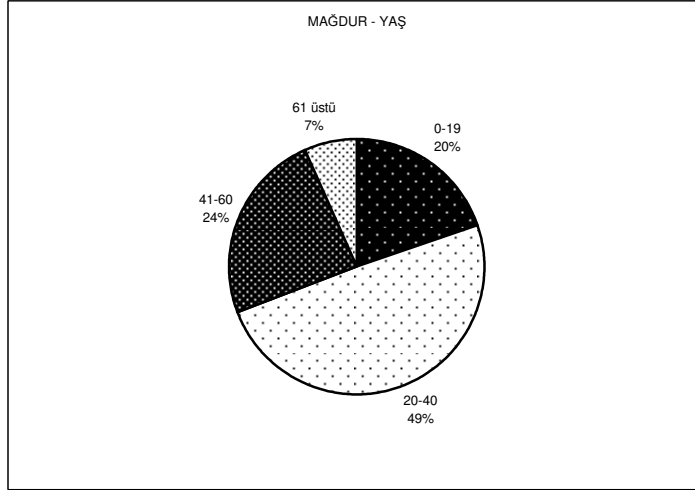
İncelenen vukuat raporlarına göre, toplam 1586 şüphelinin 948 tanesinin (% 59) yaşı 20 ilâ 40 arasında, 341 tanesinin (% 22) yaşı 41 ilâ 60 arasında, 240 tanesinin (%15) yaşı 0 ilâ 19 arasında bulunmaktadır. 57 tanesinin (% 4) yaşı ise 61 yaşın üstündedir. Bu sonuçlara göre, şüphelilerin çoğunlukla 20 ilâ 40 yaş arasında olduğu ve 61 yaşın üstünde şüpheli sayısının çok az olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Şüphelilerin Yaş Gruplarına Göre Yüzelik Dağılımı

3.2. Mağdurun Yaş Yönünden Değerlendirilmesi

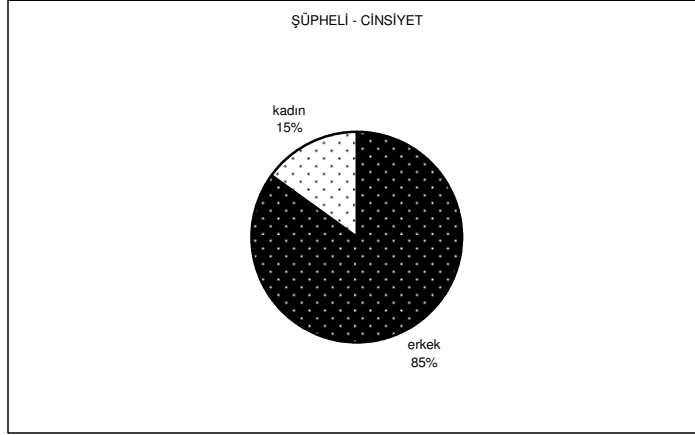
İncelediğimiz vukuat raporlarına göre, toplam 902 mağdurun, 446 tanesinin (% 49) yaşı 20 ilâ 40 arasında, 219 tanesinin (% 24) yaşı 41 ilâ 60 arasında, 178 tanesinin (% 20) yaşı 0 ilâ 19 arasında ve 59 tanesinin (% 7) yaşı ise 61'in üstündedir. (Tablo 2) En fazla mağduriyete uğranılan yaş dilimi olarak 20 ilâ 40 yaş arası olduğu belirlenmiştir. 61 yaş üstünde mağduriyet riski önemli ölçüde azalmaktadır.

Tablo 2: Mağdurların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

3.3. Şüphelinin Cinsiyet Yönünden Değerlendirilmesi

Yaptığımız çalışmada elde edilen verilere göre, toplam 1555 şüphelinin 1323 tanesinin (% 85) erkek, 232 tanesinin (% 15) kadın olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3: Şüphelilerin Cinsiyet Yönünden Yüzdelerik Dağılımı

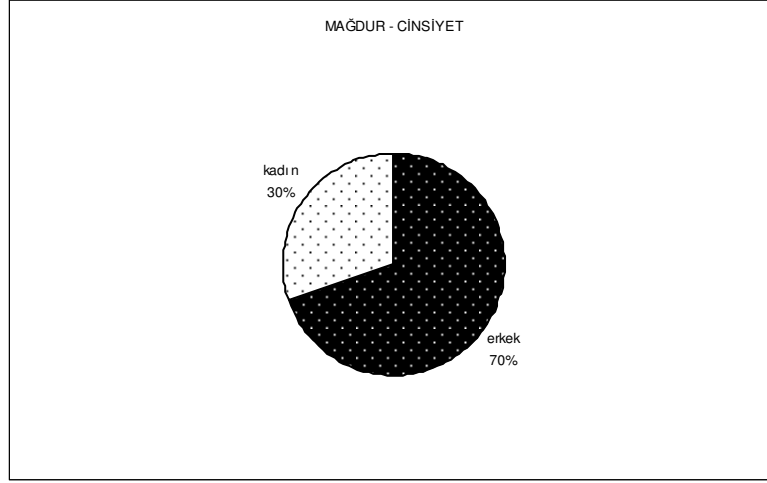

3.4. Mağdurun Cinsiyet Yönünden Değerlendirilmesi

Yaptığımız çalışmada elde edilen verilere göre, toplam 902 mağdurun, 630 tanesi (%70) erkek, 272 tanesi (% 30) kadındır. Bu çalışmamızda özellikle aile içi şiddet olaylarında kadın mağdurun fazlalığı dikkat çekici bulunmuştur (Tablo 4).

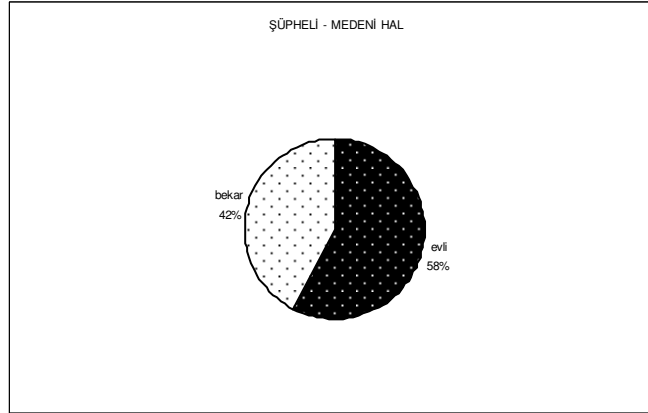
Erkek şüpheli sayısının, kadın şüpheli sayısına göre aşırı fazla olmasında ve erkek mağdur sayısının fazlalığında; erkek ve kadın nüfus oranlarının etkili olup olmadığının anlaşılması için, bölge nüfus bilgileri araştırılmıştır.

Alaplı ilçesinin nüfusu, 2000 yılı nüfus sayım sonuçları açısından incelendiğinde, erkek nüfusunun, toplam ilçe nüfusunun % 48,7'sini, kadın nüfusunun ise % 51,3'ünü oluşturduğu görülmüştür (Zonguldak Valiliği, 2006). Erkek nüfusunda aşırılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 4: Mağdurların Cinsiyet Yönünden Yüzelik Dağılımı

3.5. Şüphelinin Medeni Durum Yönünden Değerlendirilmesi

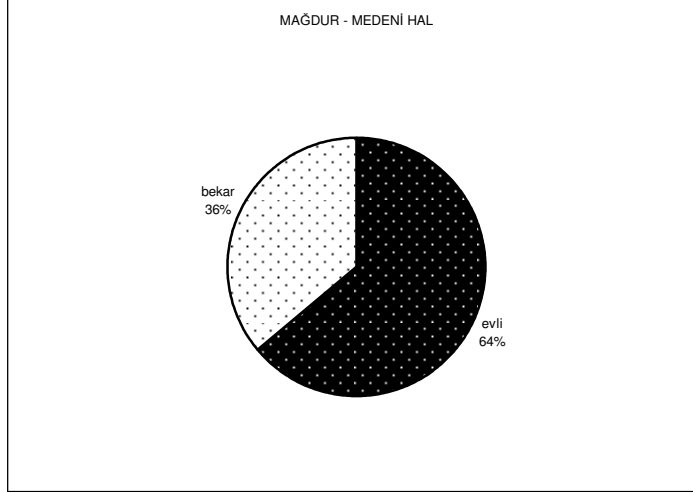
Yapılan araştırma sonucunda, vukuat raporlarında medeni durumuna ait bilgi olan toplam 1358 şüphelinin 782'sinin (% 58) evli, 576'sının (% 42) bekâr olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5). Şüphelilerin yarısından fazlası evlidir. Mağdurlarla karşılaştırıldığında bekâr mağdur oranının, bekâr fail oranından daha az olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Şüphelilerin Medeni Durum Yönünden Yüzelik Dağılımı

3.6. Mağdurun Medeni Durum Yönünden Değerlendirilmesi

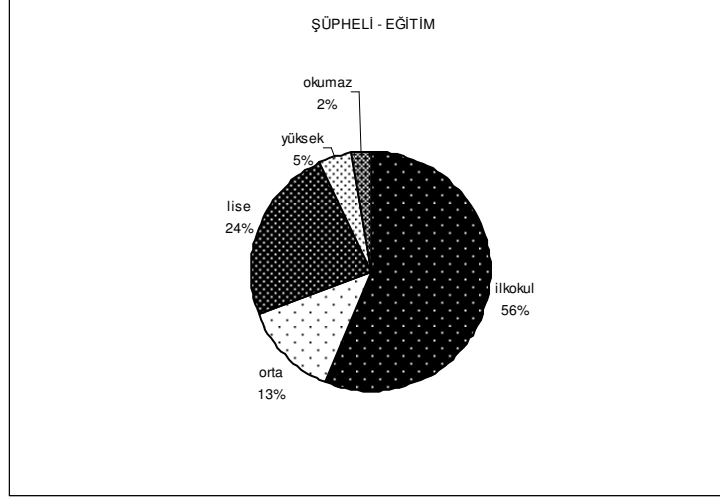
Yaptığımız çalışmada elde edilen verilere göre, medeni durumuna ait bilgi olan toplam 644 mağdurun içinde 412 kişinin (% 64) evli, 232 kişinin (% 36) bekâr olduğu anlaşılmış, diğer mağdurların medeni durumları ise tespit edilememiştir (Tablo 6).

Tablo 6: Mağdurların Medeni Halleri Yönünden Yüzdelerik Dağılımı

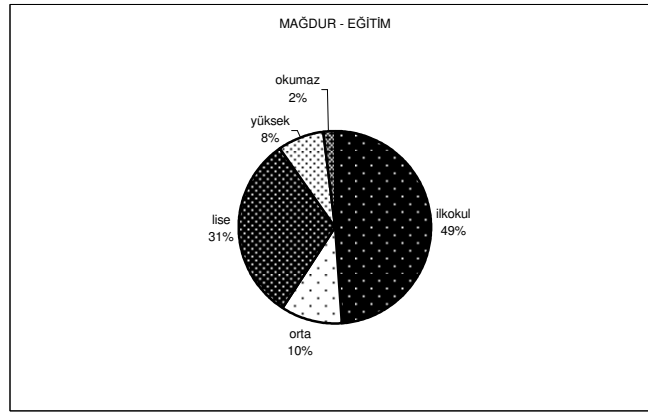
3.7. Şüphelinin Eğitim Yönünden Değerlendirilmesi

Yaptığımız çalışmada elde edilen verilere göre, toplam 1045 şüphelinin 586 tanesi (% 56) ilkokul mezunu, 248 tanesi (% 24) lise mezunu, 138 tanesi (% 13) ortaokul mezunu ve 48 tanesi (% 5) üniversite mezunudur. 25 şüpheli ise okuma yazma bilmemektedir (Tablo 7).

Tablo 7: Şüphelilerin Eğitim Yönünden Yüzelik Dağılımı

3.8. Mağdurun Eğitim Yönünden Değerlendirilmesi

Yaptığımız çalışmada elde edilen verilere göre, toplam 515 mağdurun içinde 252 tanesi (% 49) ilkokul mezunu, 161 tanesi (% 31) lise mezunu, 52 tanesi (% 10) ortaokul mezunu ve 40 tanesi (% 8) üniversite mezunudur. 10 tane (% 2) mağdur ise okuma yazma bilmemektedir (Tablo 8).

Tablo 8: Mağdurların Eğitim Durumları Yönünden Yüzelik Dağılımı

Tartışma ve Sonuç

İncelediğimiz vukuat raporlarından elde edilen verilere göre, toplam 1586 şüphelinin 948 tanesinin (% 59) yaşı 20 ilâ 40 arasında, 341 tanesinin (% 22) yaşı 41 ilâ 60 arasında, 240 tanesinin (% 15) yaşı 0 ilâ 19 arasında, 57 tanesinin (% 4) yaşı ise 61'in üstünde olduğu tespit edilmiştir.

Daha önce yapılan çalışmalar ve istatistik veriler incelendiğinde, doğrudan şüphelilere yönelik bir araştırma sonucuna rastlanmamıştır. Bu nedenle makaleye konu edilen çalışmada şüpheli ile ilgili olarak elde edilen veriler, daha önceden faile ve suçluya yönelik yapılmış çalışma sonuçları ile karşılaştırılarak tartışılmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde en fazla suçluluk oranının 20-30 yaşlarda toplandığı görülmektedir (Soyaslan, 1998:78,79; Yücel, 1986:88). Tosun makalesinde; istatistikler göz önüne alındığında en fazla suç işlenen yaş aralığının 21-25 arası olduğunu belirtmiştir (Tosun, 1968:30). Suç işleme yaşı ile ilgili olarak bazı İtalyan bilim adamları, kadın ve erkek arasında bir farklılık olduğunu, erkeklerin en fazla 20 ila 30 yaşları arasında suç işlerken, kadınların en çok 30 ilâ 50 yaş arasında suç işlediklerini belirtmiştir (Morgantini'den akt. Tosun, 1968:30,31). Bir başka görüşe göre, “suç istatistikleri ve bilinmeyen alan araştırmaları arasındaki karşılaştırmalı analizler, gerçekte en kuvvetli suç yükünün” 14 ilâ 16 yaşlar arasında olduğunu göstermektedir. Suç istatistikleri göz önüne alındığında, en fazla suç işlenen yaş İngiltere’de 14-17, ABD’de 14-19 ve İskandinav ülkelerinde 13-15 yaşları arasındadır (Kaiser’den aktaran Demirbaş, 2001:150).

Ülkemizde ise 1997 yılında belirlenen hükümlülere ait yaş grupları incelendiğinde en fazla suçluluğun 21 ilâ 40 yaş arasında toplandığı görülmüştür (Demirbaş, 2001:84). Diğer gruplardaki sonuçların da yine bizim çalışmamızda elde ettiğimiz sonuçlara paralel olduğu görülmüştür. “Ceza Adalet Sisteminin Etkinliği” araştırması sırasında 117 dosyadan elde edilen verilere göre, 355 (% 31,8) fail, 30 ilâ 39 yaş arasındadır (Dönmezer ve Yenisey, 2000:133).

Polis vukuat raporlarından elde edilen bilgilere göre yapılan değerlendirme sonucu tespit ettiğimiz şüphelilerin yaşı ile ilgili sonuçlar, daha önce suçlu ve fail ile ilgili olarak yapılmış çalışma sonuçlarına çok yakındır.

İncelediğimiz vukuat raporlarından elde edilen verilere göre, toplam 902 mağdurun, 446 tanesinin (% 49) yaşı 20 ilâ 40 arasında, 219 tanesinin (% 24) yaşı 41 ilâ 60 arasında, 178 tanesinin (% 20) yaşı 0 ilâ

19 arasında ve 59 tanesinin (% 7) yaşı ise 61'in üstünde olduğu tespit edilmiştir.

“Ceza Adalet Sisteminin Etkinliği” konusunda yapılan bir araştırmada incelenen 1117 dosyadan 438'inden tespit edilen mağdur yaşlarına ait bilgiler değerlendirilmiş ve en fazla mağdur olma riskinin 30 ilâ 39 yaş grubu (122 kişi = % 10,9) olduğu, bunun ardından 20 ilâ 29 yaş grubunun (106 kişi = %9,5) geldiği belirtilmiştir. Bu araştırma sonucunda yaş ilerledikçe mağdur olma riskinin azaldığı belirtilmiştir. Mağdura ilişkin değerlendirmelerde Adalet Bakanlığınca oluşturulan istatistiklerde “mağdura yer verilmediğinden” tam bir değerlendirmenin yapılamadığı ifade edilmiştir (Dönmezer ve Yenisey, 2000:161,162). Bu tespit, mağdurla ilgili verilere ne kadar çok ihtiyaç duyulduğunun açık bir ifadesidir.

Yaptığımız çalışmada en fazla mağduriyete uğranılan yaş dilimi olarak 20 ilâ 40 yaş arası olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, “Ceza Adalet Sisteminin Etkinliği” konusunda yapılan araştırmada elde edilen 30 ilâ 39 yaş grubunu da kapsamaktadır. 61 yaş üstünde mağduriyet riski önemli ölçüde azalmaktadır.

İncelediğimiz vukuat raporlarında cinsiyet bilgisine ulaşabildiğimiz toplam 1555 şüphelinin 1323 tanesinin (% 85) erkek, 232 tanesinin (% 15) kadın olduğu tespit edilmiştir. Daha önceden yapılmış çalışmalarda, suç istatistiklerinden ortaya çıkan verilere göre kadınların erkeklere göre daha az suç işlediklerinin kesin bir gerçek olarak kabul edildiği belirtilmiştir (Yücel, 1971:43). 1968 yılında yayınlanan Tosun'un “Suç ve Kadın” isimli makalesinde de dünya genelinde hiç bir zaman kadın suçlu sayısının erkek suçlu sayısını geçmediği belirtilmiştir (Tosun, 1968:29). İstatistiklere yansımayan karanlık sayılar da göz önüne alındığında bu gerçeğin değişmeyeceğini artık hemen herkes kabul etmektedir. Erkek kadın arasında eşitliğin gerçekleştirildiği toplumlarda, kadın suçluluğunun arttığı görülse de erkeklerin suçluluk oranlarını geçmeleri henüz söz konusu olmamıştır (Yücel, 1971:44). Fransa'da kadın suçluluğu 1946 yılında % 15.9 iken, 1966'da % 4.1 olarak belirlenmiş (Yücel,1971:48). Ülkemizde 1997 yılının hükümlü sayıları göz önüne alındığında, kadın hükümlülerin % 2.7 oranında olduğu görülmüştür (Demirbaş, 2001:84). Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre toplam hükümlü sayısına göre, kadın hükümlü oranı 1998 yılında % 2.8, 1999 yılında % 2.8, 2000 yılında % 2.9, 2001 yılında % 2.9, 2002 yılında % 3, 2003 yılında % 3.2, 2004 yılında % 3.3'dür.

“Ceza Adalet Sisteminin Etkinliği” araştırmasında, 1073 dosyadan elde edilen verilere göre, dosyaların % 91,4’ünde (1021) faillerin erkek olduğu, % 4,7’sinde ise (52) kadın olduğu belirlenmiştir (Dönmezer ve Yenisey, 2000:133).

Yaptığımız araştırmada elde edilen % 15’lik sonucun, Türkiye İstatistik Kurumu verileri ile karşılaştırıldığında yüksek olduğu görülmüştür. Sonuçlar arasındaki farklılığın, yaptığımız çalışmanın bölgesel olmasından ve araştırma konusu yapılanların sadece şüpheli kişiler olmasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

İncelediğimiz vukuat raporlarından elde edilen verilere göre, toplam 902 mağdurun, 630 tanesi (%70) erkek, 272 tanesi (% 30) kadındır. “Ceza Adalet Sisteminin Etkinliği” ile ilgili yapılan araştırmada mağdurun cinsiyeti ile ilgili 480 dosyadan elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda, mağdurların % 32,4’ünün (362 kişi) erkek, % 9,7’sinin (108 kişi) kadın olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmada erkeklerin kadınlardan üç kat daha fazla suç mağduru oldukları belirlenmiş ve bu sonucun Türk toplumunun gelenekleri ve yaşam biçimi ile uyumlu olduğu açıklanmıştır (Dönmezer ve Yenisey, 2000:131).¹

Yaptığımız araştırmada, erkek mağdur oranının fazla çıkmasının nedeni olarak, ülkemizde yerleşik olan erkek egemen yaşam tarzının etken olduğu düşünülmüştür.

Yaptığımız araştırma sonucunda vukuat raporlarında medeni durumuna ait bilgi bulunan toplam 1358 şüphelinin 782’sinin (% 58) evli, 576’sının (% 42) bekâr olduğu tespit edilmiştir. “Ceza Adalet Sisteminin Etkinliği” araştırmasında failin aile durumu ile ilgili bilgi olan 953 dosyadan elde edilen verilere göre, faillerin % 52’sinin (581) evli, % 29,9’unun (334) bekâr, % 2,1’inin (23) boşanmış, % 1,2’sinin (14) dul olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada suçluların yüksek oranda evli olması dikkat çekici bulunmuş ve suçların çoğunlukla evli kişiler tarafından işlenmesinin batıdaki eğilimin tersine olduğu belirtilmiştir. Bunun nedeninin ise ülkemizdeki evliliklerin genellikle genç yaşlarda gerçekleşmesi olarak ifade edilmiştir (Dönmezer ve Yenisey, 2000:135). Aynı değerlendirme bizim elde ettiğimiz sonuç açısından da geçerlidir.

¹ “Ceza Adalet Sisteminin Etkinliği” isimli eserde, araştırma sonuçları “Mağdurların 362’si (% 32,4) erkek, 108 adedi (% 9,7) kadındır. Cinsiyeti belli olmayan travestilerin sayısı 10 (% 0,9) olduğu belirlenmiştir.” şeklinde verilmiş olmasına rağmen, yüzdeler sonucunun erkek için % 75,4; kadın için % 22,5 olması gerektiği düşünülmüştür. (Dönmezer ve Yenisey, 2000:131).

İncelediğimiz vukuat raporlarından medeni durumuna ait bilgi edinebildiğimiz toplam 644 mağdurun içinde 412 kişinin (% 64) evli, 232 kişinin (% 36) ise bekâr olduğu tespit edilmiştir. Evli mağdur oranının daha yüksek olmasının nedenlerinden birisi olarak, ülkemizde evlilik yaşının erken olması düşünülebilir. Ayrıca en çok mağduriyete uğrayanların 20 ilâ 40 yaş arasında, bundan sonraki sırada da 41 ilâ 60 yaş arasında olduğu göz önüne alınırsa, bu yaşlardaki mağdurların çoğunluğunun evli olması gayet olağan gözükmemektedir.

İncelediğimiz vukuat raporlarından elde edilen verilere göre, toplam 1045 şüphelinin içinde 586 tanesi (% 56) ilkokul mezunu, 248 tanesi (% 24) lise mezunu, 138 tanesi (% 13) ortaokul mezunu ve 48 tanesi (% 5) üniversite mezunudur. 25 şüpheli ise okuma yazma bilmemektedir. Bu sonuçlara göre şüphelilerin büyük çoğunluğu en fazla ilkokul mezunudur. Eğitim seviyesinin insanların doğru davranışlara yönelmesinde önemli bir faktör olduğu tartışılmayacak kadar kesin bir gerçektir.

Suç ve suçlu profilinin çıkarılması için Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yapılan bir araştırma sonucunda eğitim yönünden en çok suç işleyenlerin - % 50,9 oranı ile - ilkokul mezunları olduğu, en az suç işleyenlerin ise - % 3,9 oranı ile - üniversite mezunları olduğu belirlenmiştir (Suçlu profili, 2006).

İncelediğimiz vukuat raporlarından elde edilen verilere göre, toplam 515 mağdurun içinde 252 tanesi (% 49) ilkokul mezunu, 161 tanesi (% 31) lise mezunu, 52 tanesi (% 10) ortaokul mezunu ve 40 tanesi (% 8) üniversite mezunu olup, 10 tane (% 2) mağdur ise okuma yazma bilmemektedir. Mağdurların yarısı ilkokul mezunudur. Mağdurların büyük bölümünün ilkokul mezunu olmasının, ülke genelindeki eğitim düzeyinin düşüklüğü ile paralel olduğu düşünülmüştür.

Şüpheli ve mağdur ile ilgili ulaşılabilen tüm kaynaklar incelenerek, tanımlarının yapıldığı ve İlçe Emniyet Müdürlüğünce tutulan vukuat raporlarından elde edilen şüpheli ve mağdura ait demografik özelliklerin değerlendirildiği bu çalışmada ulaşılan sonuçları şöyle sıralayabiliriz:

- Farklı başlıklı kaynaklarda yer alan şüpheli ve mağdur ile ilgili bilgiler doktrinindeki yorumlar da göz önüne alınarak bu çalışmada toplanmıştır.

Emniyet Müdürlüğü vukuat raporlarında önceden standart bir şekil geliştirilerek basılmış belgeler kullanılmadığından, raporun tutulması esnasında alınması gereken bilgilerde eksiklikler olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle mağdur ve şüpheliye ilişkin aradığımız bilgilerde eksiklikler olmuştur. Grafikler düzenlenirken bu eksik bilgiler göz ardı edilmiştir.

Bölgesel ya da ulusal istatistiki bilgilere ulaşmak için bu raporlardan elde edilen bilgiler kullanılmaktadır. Aynı şekilde, emniyet müdürlüğü düzeyinde asayiş olayları istatistik formları düzenlenirken yine vukuat raporlardaki bilgilerden yararlanılmaktadır. Tam ve eksiksiz bilgiye ulaşabilmek için polis merkezi tarafından tutulan bu raporlara belli bir standart getirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Şüpheli ve mağdura ait hangi bilgilerin yazılacağını açıkça gösteren, önceden belirli bir standartta hazırlanmış ve basılmış olan raporların doldurulması ile hem raporu dolduran memurun işi kolaylaşacak, hem de bilgilerin eksik alınmasının önüne geçilecektir. İstatistiksel çalışmalar açısından yapılacak işler de çok daha kolaylaşacak ve eksiksiz gerçekleşecektir. Polis ve Jandarma tarafından tutulan suç istatistiklerinin daha yararlı olması için Yücel'de "Kriminolojik Notlar" kitabında, vatandaşın şikâyeti üzerine tutulan kayıtlardan, kaçının gerçekten var olan suça dayandığının veya dayanmadığının ayırt edilmesi ve bazı yeniliklerin yapılması gerektiğini belirtmiştir (Yücel, 1971:78, 79).

- Mağdurların yaklaşık olarak yarısının yaşı 20 ilâ 40 yaş arasındadır. 61 yaş üstünde mağdur olma riski önemli ölçüde azalmaktadır. Mağdurlara yönelik gerçekleşen suçların cinsini dikkate almaksızın yaptığımız değerlendirmelerde, erkeklerin kadınlardan daha fazla suça maruz kaldıkları görülmüştür. Mağdurların yarısından fazlası evli ve yarısı ilkokul mezunudur. Şüphelilerin yarısından fazlasının (% 59) yaşı 20 ilâ 40 yaş arasında olup, erkek şüpheli sayısı kadınların beş katından fazladır. Şüphelilerin yarısından fazlası evli ve ilkokul mezunudur. Yüksek okul mezunu şüpheli sayısının çok az olduğu görülmüştür. Bu sonuç eğitimin suçun gerçekleşmesinde önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Şüphelilerin yaş gruplarına göre dağılımı ile elde ettiğimiz sonuçların, ülkemizde yapılan diğer araştırma sonuçlarını doğrular nitelikte olduğu görülmüştür.

Şüpheli ve mağdura ait profilin aynı olduğu ve bunun da 20 ilâ 40 yaş arasında, ilkokul mezunu ve evli erkeklerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Kaynakça

Alaplı İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından 2000-2005 yılları arasında tutulan Vukuat Raporları.

Akıncı, S.F., (1999a), *Kriminoloji*, İstanbul: Beta Yayınları.

Akıncı, S.F., (1999b), *Viktimoloji*, İstanbul: Beta Yayınları.

Akıncı, S.F., (2000), "Mağdurun Korunması ve Mağdur Hakları", *Yargı Reformu 2000 Sempozyumu*, "Konular, Bildiriler, Tartışmalar,

- Belgeler*”, 5-6-7-8 Nisan 2000, olup, yer ise Büyük Efes Otel Auditorium Salonu, İzmir: Uşşak Matbaacılık, ss. 693-711.
- Artuk, M.E.; Gökçen A. ve Yenidünya A.C., (2002), *Ceza Hukuku, Genel Hükümler I*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Centel, N. ve Zafer H., (2003), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul; Beta Yayınları.
- Demirbaş, T., (2002), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Demirbaş T., (2001), *Kriminoloji*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Doğru, F., (2004), “Ceza Yargılamasında Mağdur Hakları Sorunu ve Çözüm Önerileri”, *Polis Dergisi*, S. 39, (Ocak-Şubat-Mart), ss.105-118.
- Dönmezer, S., (2003), *Genel Ceza Hukuku Dersleri*, İstanbul; Bahçeşehir Üniversitesi Yayını.
- Dönmezer, S. ve Erman, S., (1981), *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, Cilt:1*, İstanbul; Filiz Kitabevi.
- Dömezer, Sulhi ve Yenisey, F., (2000), *Ceza Adalet Sisteminin Etkinliği 1998*, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Erem, F.; Danışman, A. ve Artuk, M.E., (1997), *Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler*, Ankara; Seçkin.
- Jahic, G. (2005), “Ceza Adalet Sistemini Kullanarak Suçu Önlerken Adaleti Sağlamak”, (Çeviren: Kurt, G.) *Hukuk ve Adalet Dergisi*, S. 5, (Nisan), Acar Matbaacılık Yayıncılık Hizmetleri, ss.167- 175.
- Geleri, A., (2004), “Suç Mağduriyeti ve Polis: Olaylara Müdahale Eden Polisin Suç Mağdurlarıyla İlişkisi”, *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt:6 (1-2), ss.53- 82.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi, (2006)
(http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/pages/Announces_full.asp?id=27&r=7%2F5%2F2006+2%3A30%3A42+PM, e.t.: 25.07. 2006).
- Kunter, N. ve Yenisey, F., (2004), *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Özcan, H., (1980), *Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü*, Ankara: Olgaç Matbaası.
- Özek, Ç., (1984), “Suç Mağdurunun Korunması İle İlgili Bazı Sorunlar”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: L, Sayılar: 1-4, Fakülteler Matbaası, ss.13- 67.
- Öztürk, B., (1991), *Ceza Muhakemesi Hukukunda Kovuşturma Mecburiyeti*, Ankara; Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermayesi İşletmesi No:17.

- Öztürk, B.; Erdem, R. M. ve Özbek, Ö. V., (2004), *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku*, Ankara; Seçkin Yayınevi.
- Soyaslan, D., (1998), *Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri)*, Ankara; AÜHF Yayınları.
- Suçlu Profili (2006)
(<http://sucluprofilisiitemynet.com/sucluprofilisi/id14.htm>-, erişim tarihi:12.08.2006).
- Tosun, Ö., (1968), “Suç ve Kadın”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt : XXXIII, Sayı:3- 4, ss. 28- 44.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2006),
(www.tuik.gov.tr/PrelstatistikTablo.do?istab_id=62, erişim Tarihi: 20.07.2006).
- Yurtcan, E., (2005), *Ceza Yargılaması Hukuku*, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Yücel, T. Mustafa, (1971), *Kriminolojik Notlar Toplum, Suçlu ve Ötesi*, Ankara: Yarı Açık Cezaevi Matbaası.
- Yücel, T. Mustafa, (1986), *Kriminoloji Suç ve Ceza*, Ankara: Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yayını.
- Zonguldak Valiliği, (2006) (www.zonguldak.gov.tr/, erişim tarihi: 02.10.2006).